

همسایگان ایران از میادین مشترک نفت و گاز تا ۵۰ برابر کشور ما برداشت می‌کنند

غفلت نفتی

ایران حداقل ۲۸ میدان مشترک نفت و گاز با همسایگان خود دارد و درست در شرایطی که ایران به دلیل فقر سرمایه‌گذاری نتوانسته از میادین مشترک برداشت چندانی داشته باشد، عراق با سرمایه‌گذاری خارجی روی میادین مشترک، توانسته تولید نفت خود را در ۱۴ سال گذشته به حدود ۲.۳ برابر برساند و برخی همسایگان مانند قطر ۵۰ برابر ایران از میدان مشترک پارس جنوبی برداشت می‌کنند. ایران اما در سال‌های گذشته به دلیل تحریم و مشکلات متعدد در جذب سرمایه‌گذاری خارجی نتوانسته است از ذخایر ارزشمند میادین مشترک نفت و گاز خود با همسایگان بهره چندانی ببرد و از آنجا که دربارۀ میادین مشترک قواعد بین‌المللی خاصی وجود ندارد که برداشت طرفین از سهم یکدیگر را محدود کند، سرایران در این میادین مشترک بی‌گانه مانده است و همسایگان هم معطل ایران نمانده‌اند و اگر ایران هرچه زودتر برای توسعه برداشت خود از این میادین اقدام نکند، بخش بزرگی از ذخایر نفت و گاز خود را به نفع همسایگان از دست داده است. حالا اما جواد اوجی، وزیر نفت ایران هم معترف است که تاکنون اقدام مهمی برای بهره‌برداری از میادین مشترک نفتی انجام نشده و دستوری برای تدوین نقشه راه توسعه برداشت از میادین مشترک نفت و گاز صادر کرده است.

سیدغلامحسین حسناش: وزیر نفت در اواخر تیرماه گذشته در حکمی خطاب به آقای محمدرضا مقدم به ایشان مأموریت داده است که نسبت به تدوین نقشه راه و برنامه‌های کلان و عملیاتی توسعه و تولید یکپارچه میادین مشترک اقدام کند. وزیر نفت در بند ۱ این ابلاغیه اذعان کرده که تاکنون اقدام برجسته‌ای درباره تولید و توسعه یکپارچه از میادین مشترک کشور با همسایگان صورت نگرفته است.

اینکه وزیر نفت به مسئله میادین مشترک توجه ویژه داشته و مسئله توسعه یکپارچه میادین را مطرح کرده، اقدام مهمی است؛ اما باید توجه داشت که چنانچه هر اقدامی به صورت درست، اصولی و واقع‌گرایانه انجام نپذیرد، می‌تواند آسیب ایجاد کند و در این صورت نقض غرض خواهد بود. طبعا منظور از میادین مشترک میادینی هستند که بین دو یا چند کشور مشترک هستند؛ یعنی بخشی از میدان هیدروکربنی (نفتی یا گازی) در محدوده خشکی یا آب‌های یک کشور و بخشی از آن در محدوده خشکی یا آب‌های کشور یا کشورهای همسایه آن قرار دارد.

بر اساس بعضی بررسی‌های ها، ایران حداقل ۲۸ میدان مشترک با کشورهای همسایه خود دارد و یکی از معدود کشورهای جهان با این تعداد ساختار مشترک است. از این ۲۸ میدان، کشور ایران در خشکی با عراق دارای میادین متعد مشترک عمدتا نفتی است و محتمل است با ترکمنستان دارای میدان مشترک گازی باشد. همچنین در دریا با کشورهای امارات متحده عربی و عربستان سعودی، چندین مخزن مشترک دارد و میدان هنگام میان ایران و عمان مشترک است. میدان آرش تنها میدانی است که ممکن است بین سه کشور ایران، عربستان و کویت مشترک باشد و مهم‌ترین و غنی‌ترین میادین مشترک دریایی ایران شامل میدان گازی پارس جنوبی و لایه نفتی آن با کشور قطر مشترک است. در سال‌های بعد از انقلاب به دلیل وجود مشکلات مختلف و خصوصا جنگ و تحریم و نابسامانی های اقتصادی، ایران نسبت به سایر رقبای خود در بهره‌برداری از اغلب قریب به اتفاق میادین مشترک عقب افتاده است.

تاکنون چه در دوران قبل و چه در بعد از انقلاب، کمتر میدان مشترکی بوده است که ایران با کشور همسایه و شریک در میدان، توافق توسعه و بهره‌برداری مشترک داشته باشد و ظاهرا تنها یک مورد میدان مشترک مبارک میان ایران و

از سوی هریک از طرفین غیراقتصادی باشد و طرفین به این نتیجه برسند که بهره‌برداری اقتصادی از میدان مستلزم مشارکت و همکاری و بهینه‌کردن تأسیسات است؛ وگرنه درباره میادین بزرگی که در هر حال برای استخراج از آن باید چندین واحد بهره‌برداری یا سکوی دریایی نصب شود، طرفین انگیزه‌ای نخواهند داشت که در چارچوب توافق بهره‌برداری مشترک، خود را محدود کنند و اغلب میادین مشترک ایران با دیگران چنین هستند. البته انگیزه برای هماهنگی در میزان بهره‌برداری یا مدیریت مشترک میدان به منظور حفظ سطح تولید سیانتی و حداکثرکردن منافع دو طرف همیشه می‌تواند وجود داشته باشد که آن هم در قالب همان کمیسیون‌های مشترک فنی می‌تواند شکل بگیرد که در حکم مورد بحث هیچ اشاره‌ای به این مهم نشده است.

۲- بزرگ‌ترین و عمده‌ترین میادین مشترک کشور، مشترک میان یکی از کشورهای حاشیه خلیج فارس از عراق تا عمان است؛ البته با عراق در خشکی و با بقیه در دریا. چنانچه اشاره شد، کشورهایه که در میادین دریایی با ما مشترک هستند، بدون هیچ مانع و محدودیتی با شرکت‌های بزرگ نفتی بین‌المللی همکاری دارند و اغلب، قراردادهای توسعه خود را با این شرکت‌ها منعقد کرده‌اند. عراق هم در مدت ۱۴ سال گذشته برای توسعه اغلب میادین بزرگ نفتی خود (اعم از مشترک و غیرمشترک) با شرکت‌های بین‌المللی نفتی از نقاط مختلف جهان قرارداد توسعه بسته و تولید نفت خود را از کمتر از ۱.۹ میلیون بشکه در روز در سال ۲۰۰۵ میلادی به حدود ۴.۵ میلیون بشکه در سال ۲۰۲۲ رسانده است (بیش از دو برابر)؛ درحالی‌که ایران قادر به سرمایه‌گذاری درخور توجه در میادین خود نبوده و دشواری در این زمینه روزه‌به‌روز بیشتر شده است. به‌عنوان یک نمونه در لایه نفتی پارس جنوبی (که قطری‌ها آن را میدان نفتی الشاهین می‌نامند) قطر تاکنون حدود دو میلیارد بشکه استخراج کرده است؛ درصورتی‌که تولید انباشتی ایران از این میدان به‌سختی به دو درصد میزان تولید قطر یعنی ۴۰ میلیون بشکه می‌رسد. حال در چنین شرایطی دو سؤال جدی مطرح می‌شود؛ اول اینکه درحالی‌که دولت‌های رقیب ایران از یک سو در بهره‌برداری از میادین مشترک محدودیتی ندارند و از سوی دیگر به‌خوبی واقف‌اند که ایران در شرایط فعلی قادر به سرمایه‌گذاری کافی و رقابت با آنها نیست، چه انگیزه و دلیلی می‌تواند آنها را برانگیزد که حتی خود را به مدیریت مشترک میزان بهره‌برداری از میدان در چارچوب کمیسیون همکاری‌های فنی (که اشاره شد) محدود کنند، چه رسد به مشارکت در بهره‌برداری؛ دوم اینکه حتی اگر مسئله اول را هم فراموش کرده و فرض کنیم که همه کشورهای مورد بحث به ایران علاقه‌مند بوده و روابط حسنه‌ای با ایران دارند (فرض محال که محال نیست)، درحالی‌که دولت‌های رقیب می‌دانند درصورتی‌که بخواهند با ایران در توسعه میادین همکاری کنند، از همکاری شرکت‌های معتبر بین‌المللی محروم خواهند شد و مشمول تحریم‌های ثانویه خود خواهند گرفت؛ چه انگیزه و اجباری خواهند داشت که وارد چنین تعاملی شوند؟

۳- ابهامات و سؤالات دیگری نیز در این حکم وجود دارد که البته به اهمیت دو مورد فوق نیست:

- سوابق دریافت‌کننده این حکم چیست؟ چه دانش و تجربه و سوابقی در بخش بالادستی صنعت نفت و توسعه میادین یا در دیپلماسی و روابط بین‌المللی دارد؟

- هرجا که بحث روابط و تعاملات بین کشور و سایر کشورها اعم از همسایه و غیرهمسایه مطرح می‌شود، این تعاملات باید با هماهنگی و از طریق دستگاه دیپلماسی کشور یعنی وزارت امور خارجه انجام شود؛ ولی در حکم جناب وزیر هیچ اشاره‌ای به این مسئله نشده است.

با توجه به آنچه ذکر شد، روشن است که حداقل در شرایط فعلی کشور، تلاش در راستای توسعه و تولید یکپارچه از میادین مشترک به نوعی آب در هاون کوبیدن یا به قول ملحمه سالیه به انتها، موضوع است. اما نگرانی بسیار مهمی که موجب و انگیزه نوشتن این یادداشت شد، این است که این حکم می‌تواند سنگ جدیدی در مسیر توسعه میادین مشترک باشد. سنگ بزرگی که هر تلاشی در راستای توسعه میادین مشترک از سوی بخش‌های مربوطه در شرکت ملی نفت ایران و شرکت‌های تابعه را منوط و متوقف به طراحی این نقشه راه کند و در این صورت اگر قصد و غرض جناب وزیر اولویت‌دادن به میادین مشترک و اهتمام ویژه به این میادین باشد، این کاملا نقض غرض خواهد بود. واقعیت این است که در اغلب میادین مشترک از رقبای عقب هستیم و رقبای معطل ما نیستند و انگیزه‌های هم برای معطل شدن و مشارکت ندارند و متقابلا ما هم باید بدون هیچ‌گونه معطلی به توسعه هرچه سریع‌تر این میادین بپردازیم. همکاری دو وزارتخانه نفت و امور خارجه در راستای فشارآوردن به رقبای در جهت کنترل ایشان در خوردن حق تاریخی و جغرافیایی ما در میادین مشترک لازم است. همکاری دو وزارتخانه در تویجت احیای کمیسیون‌های مشترک فنی که ذکر شد و مسیوق به سابقه است نیز کار خوب و لازمی است؛ اما باید توجه داشت که حتی در این زمینه هم زمانی کشورهای رقیب توجه خواهند کرد که ایران به سطح قابل قبولی از تولید و بهره‌برداری از این میادین و به سطحی از تولید رقابتی در این زمینه برسد که کشور مقابل انگیزه لازم و نگرانی کافی درباره تولید سیانتی را پیدا کند.

شاید هم جناب وزیر با تصور اینکه در شرایط کنونی اقدام جدی در زمینه توسعه میادین مشترک مقدور نیست، خواسته است با انشای این حکم توپ را به زمین یک جناح سیاسی پاس دهد؛ که در این صورت نیز باید به ایشان توجه داد که منافع ملی در اولویت است.

ادامه از صفحه اول

واردات خودرو، بصیرت انقلابی!

د- برای ۵۰ هزار اتومبیل نیاز به یک میلیارد دلار ارز است. از یک طرف می‌گویند امسال ۲۰ میلیارد دلار نیاز ارزی برای مواد غذایی است و قیمت مواد غذایی و کشاورزی روزه‌به‌روز بالا می‌رود و در بازار جهانی بافت نمی‌شود و کشورها متغول ذخیره‌سازی هستند و از طرف دیگر به‌جز وزارت نفت اجازه فروش نفت به برخی نهادها داده شده که ارز آن به بانک مرکزی خزانه دولت واریز نمی‌شود و از سویی می‌خواهند نیاز بازار به خودرو را تأمین کنند و طبعا با توجه به مسائل بانکی بین‌المللی قیمت‌ها بالاتر خواهد بود. آیا یک کشور انقلابی، مصرف‌کننده مواد غذایی گران‌شونده خارجی با داشتن مشکلات ارزی برای واردات دارو و کالاهای حیاتی دیگر باید به بهانه‌های نامعقول خودرو وارد کند؟

و- جای تأسف دارد که وزارت صمت که مسئول صنعت نیز هست با وجود فرمایش رهبری درخصوص دانش‌بنیان‌کردن تولید، هیچ اقدامی در راستای ارتقای کیفیت خودروسازان و نیز اصلاح خودروهای موجود یا خارج‌کردن خودروهای فرسوده از چرخه حمل‌ونقل نمی‌کند (یعنی برنامه‌ای هم ارائه نداده است) ولی اعلام واردات خودرو می‌کند.

ه- در همین حال و در عین نیاز به اتوبوس در کشور، تولیدکنندگان اتوبوس تولید خود را کاهش داده‌اند و بسیاری از اتوبوس‌های فرسوده یا از رده خارج شده یا به زحمت در سیستم حمل‌ونقل هستند. به جای تولید اتوبوس، خودروی سواری وارد می‌کنیم. بصیرت کجا رفته است؟

بازتاب

رئیس مرکز و دبیر ستاد فناوری‌های نرم و توسعه صنایع خلاق به

«شرق» توضیح داد

علت افزایش مهاجرت متخصصان

رئیس مرکز و دبیر ستاد فناوری‌های نرم و توسعه صنایع خلاق در واکنش به گزارش «شرق» منتشرشده در مورخ هفتم شهریور ۱۴۰۱ با تیتیر «مهاجرت مجازی» توضیحاتی را ارسال کرده است که در ادامه می‌خوانید:

در رابطه با آمار مهاجرت متخصصان از کشور در سال‌های اخیر باید توجه داشت که افزایش آمار مهاجران در سراسر جهان در سال ۲۰۲۲ با افزایش همراه بوده است که خود به دو دلیل است. اولاً با توجه به پاندمی کرونا در سراسر جهان، در سال‌های ۲۰۲۰ و ۲۰۲۱ به دلیل اعمال محدودیت‌های کرونایی، آمار مهاجرین نسبت به میانگین خود پایین‌تر بوده است (برای مثال بنا به گزارش سازمان جهانی کار، آمار مهاجرین کاری هند در سال ۲۰۲۰ حدود ۹۸ درصد نسبت به سال ۲۰۱۹ کاهش داشته است) و بازگشت این آمار به روال سابق خود باعث ایجاد این خطا می‌شود که آمار مهاجرتی با افزایش همراه بوده است درحالی‌که این اتفاق صرفاً به معنای بازگشت به روال سابق است. همچنین در دو سال ۲۰۲۰ و ۲۰۲۱ افرادی که به علت شیوع کرونا و اعمال محدودیت نتوانستند از کشور خارج شوند، اکنون در صف خروج هستند و این مورد نیز به معنی افزایش تعداد مهاجران نیست.

همان‌طور که می‌دانیم توسعه‌بخشی نه‌تنها به سود اقتصاد و نیروی انسانی کشور نیست بلکه بیشتر به ضرر کشور است. مثال آن را می‌توان در توسعه نامتوازن دانشگاه‌ها و فرآخ تحصیلات بی‌کاری‌که با قفل‌بودن اقتصاد و توسعه کارآفرینی نرخ مهاجرت را افزایش می‌دهند یا توسعه اکوسیستم استارت‌آپی که حلقه‌های بعدی آن در اتصال به اکوسیستم جهانی و توسعه استارت‌آپ‌ها فراهم نیست و بسیاری از فعالان آن پس از مدتی فعالیت در ایران برای استفاده از اکوسیستم استارت‌آپی سایر کشورها به مهاجرت یا ثبت شرکت در سایر کشورها سوق می‌یابند، جست‌وجو کرد. به همین جهت است که توسعه نامتوازن همان‌طور که در توسعه فیزیکی مخاطرات بیشتری برای سرزمین و زبست انسانی نسبت به عدم توسعه ایجاد می‌کند، در توسعه انسانی و بازار هم با ایجاد عوامل سرریز شدید نیروی انسانی به خارج یا انتقال سرمایه از داخل به خارج، مخاطرات زیادی ایجاد می‌کند.

در این شرایط کشورهای همسایه می‌توانند به‌صورت خودکار یا با برنامه‌ریزی به بازارهای مهم جذب نیروی انسانی از کشور تبدیل شوند؛ چنان‌که شواهدی از آن نیز در استفاده کارآفرینان و تجار از اکوسیستم ترکیه یا امارات یا نیروی انسانی متخصص مانند پزشکان و پرستاران در مهاجرت به کشورهای حاشیه خلیج فارس دیده می‌شود. با توجه به سابقه تاریخی که میان ایرانیان و این کشورها در تبادل‌ات نیروی انسانی و تجاری وجود دارد و نزدیکی و همسایگی این کشورها با وجود اینکه ممکن است در کوتاه‌مدت منفی باشد ولی در میان‌مدت و بلندمدت و با تغییر شرایط ژمنه‌ای، می‌توان به‌عنوان فرصتی برای چرخش، بازگشت یا سرمایه‌گذاری این بخش از نیروی انسانی با احتمال تحقق بیشتر نسبت به مهاجرت به سایر کشورها به آن نگرست.

همچنین متأسفانه در کشور ما، نسبت به مهاجرت نگاه منفی وجود دارد و از آن به‌عنوان فرار مغزها یاد می‌شود درحالی‌که در جهان مهاجرت به‌عنوان پدیده‌ای طبیعی پذیرفته شده و کشورها سعی می‌کنند به‌عنوان فرصت به آن نگاه کنند و آن را با عنوان چرخش نخیکان می‌شناسند. مهاجرت زمانی که با ارتباط به موطن اصلی و مراکز علمی و فناوری ایران برنامه‌ریزی شده باشد، نه‌تنها مذموم نیست بلکه پسندیده هم است.

البته شایان ذکر است که معاونت علمی و فناوری ریاست‌جمهوری و بنیاد ملی نخیکان نیز در سال‌های اخیر تلاش‌های فراوانی جهت بسترسازی برای نگهداشت نخیکان داخلی و همچنین بازگشت متخصصان خارجی و ایرانیان غیرمقیم انجام داده‌اند که از مهم‌ترین آنها می‌توان به تسهیلات ارائه‌شده به شرکت‌های دانش‌بنیان در قانون جهش تولید دانش‌بنیان اشاره کرد. علاوه بر این، هیئت دولت نیز در تلاش است تا با ایجاد زیرساخت‌های مناسب شرایط را برای جذب، نگهداشت و بازگشت نخیکان تسهیل کند که در این زمینه نیز به تهیه و تصویب آیین‌نامه اجرائی «جذب، نگهداشت، تعامل و بازگشت نخیکان» می‌توان اشاره کرد.

در پایان، یادآوری می‌کنیم که ما بر رسالت آگاهی‌بخشی و اطلاع‌رسانی مطبوعات اذعان داریم و نقد را لازمه پیشرفت سازمان‌ها، جوامع و اشخاص می‌دانیم اما تأکید بر نقد منصفانه در کنار دقت و صحت خبر و گزارش از لوازم اولیه و ضروری اطلاع‌رسانی رسانه‌ها محسوب می‌شود.

بویزکرمی

رئیس مرکز و دبیر ستاد فناوری‌های نرم

و توسعه صنایع خلاق

ادامه از صفحه اول

قوانین شهری و سرنوشت شهرهای ما

از همه مهم‌تر، معاملات املاک بر داشتن بیمه استوار باشد و شرکت‌های بیمه نه‌تنها کیفیت ساختمان‌های موجود را تضمین کنند، بلکه نظارتی مستمر بر وضعیت نگهداری ساختمان‌ها در طول سالیان داشته باشند تا حوادثی مانند آتش‌سوزی ساختمان پلاسکو هرگز تکرار نشود. همین امروز ما در شهر تهران و احتمالاً دیگر کلان‌شهرهای کشور با قوانین‌هایی داریم که نسبتاً آسیب‌پذیرند و ممکن است با کوچک‌ترین تکان یا اشتباهی کارشان به فاجعه بینجامد. اگر همه ساختمان‌ها بنا بر قانون تحت پوشش بیمه ساختمان درآیند، بی‌شک خطرپذیری‌ها کاهش می‌یابند؛ زیرا شرکت‌های بیمه نظارت قوی‌تری خواهند داشت.

این ویروس‌های بد، آن ویروس‌های خوب

زمین ویروم خاص خود را دارد که به عنوان یک نیروی ژئوشیمیایی عظیم عمل می‌کند. در مدتی که ما پلک بر هم می‌زیم، حدود ۱۰ میلیارد تریلیون فاز (ویروس‌هایی که به باکتری‌ها حمله می‌کنند) باکتری‌های دریازی اقیانوس‌ها را آلوده می‌کنند. بسیاری از آنها میزبانان میکروبی خود را می‌کشند و از این راه، هر سال حدود سه گیگاتن کربن آلی به آب وارد می‌کنند و چرخه حیات را به گردش درمی‌آوردند.

برخی ویروس‌ها اما مهربان‌تر هستند؛ درون میزبان خود می‌مانند و اجازه می‌دهند میزبان مدتی به حیات خود ادامه دهد. برخی حتی ژن‌هایی با خود می‌آوردند که به ادامه زندگی میزبان کمک می‌کنند. ویروس‌هایی هستند که ژن‌هایی برای فتوسنتز دارند و آنها را در اقیانوس‌ها از میزبانی به میزبان دیگر منتقل می‌کنند. میکروپ‌هایی که با این ویروس‌ها آلوده می‌شوند، می‌توانند نور خورشید را مهار کنند. مقداری از اکسیژنی که با تنفس می‌کنیم محصول این کار این ویروس‌هاست. ویروس‌ها زن‌های نورگیر خود را از میکروپ‌های فتوسنتزکننده سرفت می‌کنند و درون ژنوم میزبان خود جا می‌گذارند. ویروس‌ها می‌توانند ژن‌های جدیدی نیز به ژنوم میزبان خود بیفزایند.

بعضی ویروس‌ها جزء وجود ما هستند. ژنوم ما ده‌ها هزار قطعه ویروس در خود دارد که با ما زندگی می‌کنند و به فرزندان منتقل می‌شوند. ژن‌های ویروسی ما تا هشت درصد از DNA ما را تشکیل می‌دهند. حتی برخی از آن قطعات به ژن‌ها و کلیدهایی برای روشن و خاموش‌کردن ژن‌های ما تبدیل شده‌اند. باین حال، عجیب است که ویروس‌ها را به قلمرو زندگان راه نمی‌دهیم، آنها را زنده نمی‌شماریم، این همه تنوع زیستی را از شبکه حیات بیرون می‌رانیم و پیوند آنها را با شبکه‌های بوم‌شناختی نادیده می‌گیریم. ویروس‌ها را بی‌جان به شمار می‌آوریم، اما بی‌جانی آنها در جان ما نهفته است.

این بار که در حریرها از پیدایش ویروس جدید یا از گسترش ویروسی قدیم آگاه می‌شویم، بهتر است در کنار احتیاط کامل و برابر آنها به این نیز بیندیشیم که اگر ویروس‌ها نبودند، کره زمین چیزی کم داشت و حیات روی آن رونق نمی‌گرفت.

^[1] شترق روزانه www

^[2] شترق روزانه www